

Hospodárska rada farnosti – nevyhnutný prostriedok pri správe farnosti

(ICLic. Peter Majcher)

Téma Hospodárska rada farnosti – nevyhnutný prostriedok pri správe farnosti nebola vybratá náhodne, ale výber tejto témy má jasný dôvod. Pri pastoračných vizitáciách biskupov vo farnostiach diecézy je súčasťou programu aj stretnutie biskupa s Hospodárskou radou farnosti (HRF) a Farskou pastoračnou radou (FPR). Práve zo skúseností z týchto stretnutí vyplýva, že veľakrát HRF buď nefungujú vôbec, alebo fungujú zle, alebo sú farnosti, kde HRF fungujú veľmi dobre a sú veľkou pomocou pre celú farnosť.

Azda prvým problémom, ktorý zapríčiňuje, že HRF nefunguje, alebo funguje zle, je nepoznanie princípov, na základe ktorých HRF má fungovať a nepoznanie štatútu HRF zo strany členov HRF. Táto prednáška má za cieľ zdôrazniť základnú logiku, ktorú legislátor vložil do kán. 537 KKP, ktorým nariadil, aby v každej farnosti bol zriadená HRF.

Situácia pred CIC 1983

Zriadenie HRF je výsledkom ekleziológie Druhého Vatikánskeho koncilu. Bol to práve koncil, ktorý začal zdôrazňovať aktívnu účasť veriacich na živote Cirkvi.

V dekréte *Apostolicam actuositatem* (10) sa píše: „*laici tým, že dajú k dispozícii svoje schopnosti, účinným spôsobom môžu napomôcť pri správe hmotných dobier v Cirkvi.*“

V dekréte *Presbyterorum ordinis* (17) sa zas píše, že kňazi sú povinní spravovať hmotné dobro takým spôsobom, ako si to vyžaduje vlastná povaha vecí a nakoľko je to možné, majú si poslúžiť pomocou laických expertov v danej oblasti.

V roku 1973 Posvätná Kongregácia pre biskupov vydala *Direktórium Ecclesiae imago*, v ktorom biskupom kladie na srdce aby, pri zriaďovaní jednotlivých poradných združení pre správu v diecéze, aj v jednotlivých farnostiach a v iných diecéznych inštitúciách, nakoľko je to možné, okrem klerikov zapojili aj laikov, ktorí budú odborníkmi v oblasti správy a samozrejme sa budú vyznačovať čestnosťou a láskou k Cirkvi a k apoštolátu.

Tieto usmernenia boli prakticky akýmisi predchodcami konečného nariadenia, ktoré priniesol *Kódex kánonického práva z roku 1983*. **Kánon 537 KKP** predpisuje: „*Každá farnosť má mať ekonomickú radu, ktorá sa okrem univerzálneho práva riadi normami vydanými diecéznym biskupom a v ktorej veriaci vybratí podľa tých istých noriem, majú farárovi pomáhať v správe majetkov farnosti pri zachovaní predpisu kán. 532 (tento kánon jedine farárovi/farskému administrátorovi priznáva právo legálne zastupovať farnosť vo všetkých záležitostiach).*“

Z citovaného kánona vyplýva, že zriadenie HRF je povinné pre všetky farnosti a povinnosť vyplýva z univerzálneho práva. Presnejšie povedané, každá farnosť musí mať HRF, ktorá je kolégiovým orgánom. Nestačí totiž mať len dvoch poradcov, ktorí by pomáhali pri správe hmotných dobier, ako je to predpísané v kán. 1280 KKP pre každú právnickú osobu v Cirkvi. Každá farnosť je právnickou osobou v Cirkvi, lenže ona musí mať HRF. Zvlášť sa zdôrazňuje, aby HRF bola ozajstným kolegiálnym orgánom, ktorý bude pracovať vo farnosti.

Veľmi dôležitá poznámka – **HRF je orgán, ktorý má výlučne poradný charakter**. Zdôrazňujem, že HRF nie je orgán, ktorý by mal nejaké rozhodovacie právomoci, nie je to ani

kontrolný orgán a v žiadnom prípade to nie je orgán, ktorý by mal v rámci farnosti vlastnú právnu subjektivitu. Zdá sa preto zvláštne, a je to evidentné nepochopenie významu HRF, ak na biskupský úrad príde list s hlavičkou *Hospodárska rada farnosti...*, a členovia od biskupa niečo žiadajú, alebo ho o niečom informujú, alebo dokonca sa vnímajú ako kompetentní pre vybavovanie vecí týkajúcich sa ich farnosti.

Úlohou HRF je **„pomáhať farárovi v správe majetkov.“** HRF nemá za úlohu aktívne spravovať farský majetok, ale oni majú spolupracovať s farárom, ktorý je jediný správca majetku vo farnosti. Jednoducho povedané, členovia HRF môžu poradiť, ale o ničom nerozhodnú. Môže sa zdať, a niektorí členovia HRF dokonca vyslovili svoj názor, že ich úloha je potom zbytočná, keď oni nič nemôžu. *Pamätám si návrh jedného člena HRF v jednej farnosti, ktorý navrhol, či by oni ako HRF nemohli spravovať peniaze farnosti, a keby farár niečo potreboval, tak mu to samozrejme dajú, zaplatia.*

Zdá sa, že niektorí členovia HRF sa cítia nevyužití, lebo nemôžu o ničom rozhodovať. Tu len podotýkam, že na základe kán. 532 KKP všetky financie vo farnosti a rovnako všetky majetkové záležitosti má spravovať farár. HRF, nakoľko ani nemá vlastného ekonóma, takúto figúru Stanovy neurčujú, nijakým spôsobom nemá právo mať financie farnosti a ani viazať farára v tom zmysle, že ak niečo chceš, povedz a my ti to dáme.

Aby som sa ale vrátil k myšlienke užitočnosti členov HRF, členovia si nemôžu myslieť, že sú zbytoční. Totiž dobre poradiť alebo dokonca presvedčiť farára o najlepšom postupe, ktorý navrhujú, je ich veľmi dôležitá úloha. V tomto zmysle sa vyjadruje aj dokument Kongregácie pre klérus *Omnes christifideles* v bode 8 – „*rady a návrhy veriacich, ktoré sú predstavené v duchu pravej jednoty cirkevného spoločenstva, môžu byť veľmi užitočné pre dosiahnutie správneho rozhodnutia.*“ Tak isto je dobré spomenúť **Dokumenty DDS**, kde v kapitole Správa hmotných dobier **v bode 20** sa uvádza: „*Od kňazov a hospodárskych rád farností sa očakáva, že budú múdro a v správnom duchu hľadať aj ďalšie zdroje príjmov pre farnosti, ako sú vhodné prenájmy budov, prípadne aj tých častí farských priestorov, ktoré je možné prenajať alebo prispôsobiť na ubytovanie turistov.*“

Tým, že Kódex nedal HRF možnosť rozhodovať, tým zachoval povahu Cirkvi, ktorá nie je demokratickou spoločnosťou, ale hierarchickou. Aj preto štatutárny zástupca farnosti je farár, on má zodpovednosť pred Bohom, pred biskupom a samozrejme aj pred civilnými orgánmi za to, že bude zodpovedne spravovať hmotné dobro, ktoré farnosť vlastní. Aby tak mohol spraviť, musí mať ku hmotným dobrám farnosti prístup.

Je potrebné zdôrazniť ešte jeden prvok, ktorý nevyhnutne musí charakterizovať správu majetkov vo farnosti – tým prvkom je **transparentnosť**. Nariadenia DDS zdôrazňujú, že pri správe cirkevného majetku je dôležitá transparentnosť a v tejto oblasti majú dôležitú úlohu práve členovia HRF. Nielenže oni o hospodárskych veciach majú byť informovaní, majú tiež pomáhať pri koncipovaní koncoročnej správy o hospodárení farnosti, ktorá má byť následne oznámená všetkým veriacim. Samozrejme členovia HRF môžu o stave hospodárenia farnosti aj priebežne informovať ostatných členov cirkevnej obce. Týmto sa začne rozvíjať takzvaná **kultúra administratívnej transparentnosti**, ktorá dnes ešte nie je veľmi výrazne rozvinutá.

V krátkosti si prejdeme Stanovy Hospodárskej rady farnosti v Spišskej diecéze:

Prvý článok obsahuje úvodné ustanovenia, ktoré vysvetľujú, prečo je zriadenie HRF povinné; ďalej sa špecifikuje pojem farár a správca farnosti, ktorých právny status je v kódexe odlišný, ale v prípade vzťahu k HRF sú ich úlohy totožné.

Úvodné ustanovenia rozlišujú medzi hospodárskou radou farnosti, hospodárskou radou filiálky a hospodárskou radou celej farnosti.

Druhý článok – zloženie a zánik rady.

V §1 sa uvádza, že predsedom HRF je vždy farár. Členovia HRF sú volení a slobodne menovaní farárom. Volených členov musí byť vždy o jedného viac ako menovaných. Najnižší možný počet členov sú traja, teda vždy to musí byť nepárny počet.

Španielski právnici odporúčajú nižší počet členov. Dokonca cirkevní predstavitelia v Španielsku prijali rozhodnutie, že pre ich farnosti stačí, aby HRF mala od 3 do 7 členov, nie viac. HRF s menším počtom členov totiž pracuje dynamickejšie.

Kto môže byť členom HRF?

V Stanovách HRF Spišskej diecézy sa uvádza, že *aktívne volebné právo i pasívne volebné právo má každý plnoletý člen cirkevnej obce*. Predpis je jasný v tom zmysle, že zvolený za člena HRF prakticky môže byť ktorýkoľvek veriaci, muž alebo žena. Avšak pred voľbami do HRF farár je povinný vysvetliť, že aj tí, ktorých veriaci budú voliť za členov, majú vlastniť isté kvality. Nemôže byť motívom voľby to, že *...dajme hlas tomu, on sa nebojí, on to farárovi ukáže...* V Direktórii pre pastoračnú službu biskupov sú naznačené vlastnosti, ktoré by mal mať každý člen HRF alebo HRDiecézy – *majú to byť odborníci v správe majetku, majú byť čestní a milujúci Cirkev a otvorení pre apoštolát*. Každý člen HRF má byť morálne bezúhonný a má mať spolicítenie s celou Cirkvou a samozrejme mal by byť aj pastoračne zapálený.

Je potrebné si uvedomiť, že člen HRF by naozaj nemal byť hocijaký a už vôbec nie naladený proticirkevne. Tieto skutočnosti ohľadom kvalít, ktoré majú mať členovia HRF, by mal farár vysvetliť veriacim pred voľbami do HRF a treba ich požiadať o zodpovedný prístup.

Použitím analógie s tým, čo sa predpisuje ekonomickej rade diecézy, členmi HRF nemôžu byť príbuzní farára až do štvrtého stupňa konsanguinity alebo afinity a tak isto tí, ktorí majú s farnosťou nejaké ekonomické vzťahy.

Všetci členovia – volení aj menovaní normálne zotrávajú v HRF 5 rokov a na začiatku skladajú sľub pred farárom a cirkevnou obcou, že zverenú úlohu budú vykonávať svedomite, čestne a zodpovedne. Zloženie sľubu by malo mať verejný charakter; nie je preto celkom správne, aby ten sľub zložili na fare za zatvorenými dverami.

Členovia HRF si spomedzi seba zvolia tajomníka HRF.

§2 hovorí o zložení HR celej farnosti – farár a tajomníci jednotlivých hospodárskych rád v rámci celej farnosti.

§3 stanovuje podmienky pre zánik členstva: buď je to dobrovoľné zrieknutie sa členstva, ktoré, aby bolo platné, musí byť prijaté farárom, alebo člen môže byť odvolaný. Samozrejme pre odvolanie člena musí existovať veľmi vážny dôvod – stanovy uvádzajú jeden dôvod – neúčast' na zasadaní HRF počas jedného roka. Odvoláva ho farár po konzultácii s členmi HRF a s licenciou diecézneho biskupa.

Akonáhle dôjde k zníženiu počtu členov HRF, je potrebné doplniť stav – ak odišiel volený člen, môže byť doplnený len voleným, ak odišiel menovaný člen, tak náhradníka môže slobodne menovať farár.

§4 – zánik HRF.

Dva spôsoby zániku – uplynutie 5 ročnej funkčnej lehoty alebo rozpustenie HRF diecéznym biskupom; diecézny biskup môže rozpustiť HRF na návrh farára a dôvodom sú – nefunkčnosť a zneužitie právomoci.

Tretí článok – rozhodnutia HRF:

Opäť sa v stanovách zdôrazňuje, že rozhodnutia HRF nemajú pre farára povahu povinnosti, ale majú iba poradný charakter.

Riadne zasadania HRF sa konajú dvakrát do roka; zasadania sú uznášaniaschopné, ak je prítomná nadpolovičná väčšina členov rady. Z každého zasadania musí byť vyhotovená zápisnica, ktorú podpisuje farár a tajomník.

Okrem riadneho zasadania dvakrát do roka, je možné zasadať vždy, keď si to vyžaduje potreba. Zasadania vždy zvoláva farár, on im predsedá a stanovuje program zasadania.

Nie je možné, aby sa HRF zvolala sama, bez farára, aby riešili veci farnosti a dokonca vydali aj akési rozhodnutia. Aj takáto situácia sa už udiala, preto to spomínam. Tak isto nie je možné robiť nič bez farára. Ak by k takémuto niečomu došlo, bol by naplnený bod 2, článku 2, §4 Stanov HRF v Spišskej diecéze a na návrh farára diecézny biskup by mohol rozpustiť HRF práve z dôvodu zneužívania právomoci.

Štvrtý článok – Úlohy HRF:

Úlohy HRF sú konkrétne určené v Stanovách:

V Stanovách HRF je uvedené: Farár je povinný

- **vypočúť si stanovisko HRF**
  - – pri prestavbe interiéru alebo exteriéru kostola (tu pripomínam aj kán. 1216 KKP a nariadenie DDS 10/43 §7 kde pri prestavbe interiéru alebo exteriéru kostola sa vyžaduje súhlas ordinára),
  - pri stavbe novej fary, ako aj pri prestavbe fary,
  - pri scudzení alebo prenájme nehnuteľnosti patriacej farnosti,
  - pri mimoriadnych majetkových a finančných manipuláciách nad 2000€.

Podotýkam, že z nariadenia DDS farár je povinný, okrem vypočutia si stanoviska HRF, mať aj súhlas ordinára 10/43 §5, §15

Ďalej farár musí mať

- súhlas HRF
  - pri stavbe nového kostola, opäť tu vstupuje do hry aj kán. 1215 (písomný súhlas diecézneho biskupa) a nariadenie DDS 10/43 §7.

Stanovisko HRF a súhlas ordinára sa vyžaduje

- pri predaji budov, ktoré sú majetkom farnosti, DDS 10/43 §11

- pri scudzení, prenájme a zámene farských pozemkov, DDS 10/43 §12
- pred každou mimoriadnou zbierkou vo farnosti(10/42 §2).

Druhá diecézna synoda počíta s aktivitou členov hospodárskych rád aj v ďalších prípadoch. DDS nariaďuje, aby **pri počítaní zvončekov, ofier a zbierok boli prítomní aspoň dvaja zástupcovia HRF**. Zvonček a zbierky teda nemá počítať sám farár, žiada sa prítomnosť členov HRF. Tiež sa žiada, aby farár s niektorými členmi HRF raz ročne spravili obhliadku celého majetku farnosti, aby skontrolovali v akom stave sa nachádza a samozrejme o tom vyhotovil aj krátky zápis.

Existuje jedno možné riziko v súvislosti s aktivitou členov HRF. Tým rizikom je skutočnosť, že členovia HRF sa začnú správať ako v obchodnej spoločnosti a ich jediným zámerom bude dosiahnutie ekonomického profitu. Farnosť nie je podnik, ktorý za každú cenu musí mať zisk, ale farnosť je spoločenstvo veriacich, ktoré má používať hmotné dobro na Boží kult, na zabezpečenie dôstojného živobytia kňazov a ďalších služobníkov farnosti (kantor, kostolník...), ďalej farnosť má použiť prostriedky na apoštolskú činnosť, na charitu a zvlášť na pomoc chudobným. Všetkého tohto si majú byť členovia HRF vedomí a samozrejme sa podľa toho aj správať.

Posledný **piaty článok** prináša záverečné ustanovenia, ktorými sa rušia predošlé Stanovy HRF z roku 1993.

Vzťah HRF s FPR

Kódex kánonického práva nepriznáva žiaden právny vzťah medzi HRF a FPR. Ide tu o dva úplne odlišné organizmy – jeden je povinný z nariadenia kódexu, druhý nie je; jeden sa zaoberá správou hmotných dohier vo farnosti, druhý je zas zameraný pre rozvoj pastoračných aktivít vo farnosti. V striktnom právnom slova zmysle medzi týmito dvoma radami neexistujú žiadne väzby.

Avšak musíme vnímať, že obe rady pracujú pre jednu a tú istú farskú komunitu; je možné že obe rady majú niektorých členov spoločných a HRF vždy musí zodpovedne odpovedať na pastoračné požiadavky prednesené FPR, ktoré si vyžadujú nejaký kapitál. Tak isto aj postoje členov HRF musia byť zamerané na rozvoj pastorácie v komunite. Teda možno povedať, že istý vzťah tam je, hoci to nie je právny vzťah. Vždy ale musí byť aktivita oboch rád zameraná na **dobro farnosti a dobro veriacich a nie je možné, aby si navzájom prekážali**.

Koncept „patrimonia stabile“

Dotknem sa ešte jednej témy a síce témy stabilného patrimónia, ktoré má mať každá právnická osoba v Cirkvi a ten, kto je zodpovedný za správu majetku, vždy sa musí usilovať o zachovanie tohto patrimónia a samozrejme aj o jeho rozvoj.

Patrimonium stabile sa definuje ako *všetky dobrá, ktoré vytvárajú tú minimálnu a istú ekonomickú základňu, ktorá má zabezpečiť, že právnická osoba môže autonómne existovať a môže dosahovať ciele, ktoré sú jej vlastné*. V prípade farnosti možno jednoducho povedať,

že je to ten majetok, ktorý farnosti pomôže fungovať nezávisle od iných štruktúr a plniť pastoračné úlohy.

Do stabilného patrimonía sa v prvom rade počíta nehnuteľný majetok, ktorý musí byť zachovaný, a teda sa nesmie predať. Prípadný predaj nehnuteľného majetku musí prejsť špeciálnou procedúrou, ktorú má zadefinovať kompetentná autorita. V prípade diecézy je kompetentnou autoritou diecézny biskup. V nariadeniach **DDS 10/43 §4** sa uvádza, že *„zodpovedné je majetok zachovať a nepredávať“* a v ďalšom paragrafe je uvedené, že *„na každý pohyb s nehnuteľným majetkom (predaj, kúpa, nájom) treba mať súhlas ordinára“* 10/43 §5. V týchto nariadeniach je jasne vyjadrené, že nehnuteľný majetok vytvára patrimonium stabile a jeho prvoradou úlohou je zabezpečiť ekonomickú autonómiu farnosti.

Samozrejme môžu byť prípady, kedy je potrebné predať alebo darovať nehnuteľnosť, aby sa dosiahol vyšší cieľ, napr. darovanie pozemku pre výstavbu seminára, alebo postavenie kostola atď. Rovnako je to možné aj vtedy, keď hrozí nebezpečenstvo, že daná nehnuteľnosť stratí hodnotu. Musí však byť zachovaná procedúra – stanovisko HRF a súhlas ordinára.

Kán. 1254 KKP Cirkvi priznáva právo vlastníť hmotné dobrá, aby Cirkev mohla plniť svoje úlohy a dosahovať svoje ciele. Je zodpovednosťou každého farára, aby, ako štatutárny zástupca farnosti, chránil to patrimonium stabile, ktoré farnosť má, aby ho rozvíjal a v prípade, že farnosť nemá stabilné patrimonium, aby ho vytváral.

Ďakujem za pozornosť.